

- Пихтовникова Л. С.* Композиционно-стилистические особенности стихотворной басни (на материале немецких стихотворных басен 18 в.): дис... канд. филол. наук : 10.02.04 / Л. С. Пихтовникова. – Киевский гос. педагог. ин-тун иностр. языков. – К., 1992. – 338 с.
- Пихтовникова Л. С.* Композиция речевого произведения и предпосылки ее самоорганизации / Л.С. Пихтовникова // Одеський лінгвістичний вісник. Науково-практичний журнал. – № 6. – Спеціальний випуск з нагоди ювілею В. Я. Мізецької. – Одеса, 2015 – С. 93-97.
- Пихтовникова Л. С.* Самоорганизация когнитивной системы при создании речевого произведения: преимущества и ограничения / Л. С. Пихтовникова // Записки з романо-германської філології. – № 1 (34). – Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2015. – С. 115-125.
- Юй Да-фу.* Весенние ночи. – Сб. рассказов. – М : Художественная литература, 1972. – 207 с.
- Pichtownikowa L.* Synergie des Fabelstils : Die deutsche Versfabel vom 13-21 Jahrhundert / Ukrainische Beiträge zur Germanistik / L. Pichtownikowa. – Band 5. – Aachen : Shaker Verlag, 2008. – 322 S.
- Riesel E.* Theorie und Praxis der linguostilistischen Textinterpretation : учеб. пособ. для студентов ин-тов и ф-тов иностр. языков / E. Riesel – М. : Высшая школа, 1974. – 184 с.
- 郁达夫.* 春风沉醉的晚上 / 郁达夫 // 达夫作品集-- 春风沉醉的晚上 [Электронный ресурс] / 郁达夫. – Режим доступа : www.artsdome.com/books/ydf/008.htm.

УДК: 811.111+81'42

ПІЛЬГУЙ Н. М.

(*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»*)

МЕХАНІЗМИ САМООРГАНІЗАЦІЇ ТА ПАРАМЕТРИ ПОРЯДКУ В АНГЛОМОВНОМУ НАУКОВОМУ АГРОТЕХНІЧНОМУ ДИСКУРСІ

У статті розглядаються механізми самоорганізації англомовного наукового агротехнічного дискурсу. Визначено головний та спеціальні параметри порядку. Головний параметр порядку підкорює інші параметри системи, і за його посередництвом відбувається процес самоорганізації, упорядковується хаотичність та підтримується інформаційний баланс, що продемонстровано на матеріалі англомовного наукового агротехнічного дискурсу.

Ключові слова: науковий агротехнічний дискурс, самоорганізація, система, параметр порядку.

Пильгуй Н. Н. Механизмы самоорганизации и параметры порядка в англоязычном научном агротехническом дискурсе. В статье рассматриваются механизмы самоорганизации англоязычного научного агротехнического дискурса. Определен главный и специальные параметры порядка. Главный параметр порядка подчиняет другие параметры системы, с помощью его происходит процесс самоорганизации, приводится в порядок хаотичность и поддерживается информационный баланс, что продемонстрировано на материале англоязычного научного агротехнического дискурса.

Ключевые слова: научный агротехнический дискурс, самоорганизация, система, параметр порядка.

Pilgui N. M. Self-organization Mechanisms and Order Parameters in English Scientific Agrotechnical Discourse. The article studies self-organization mechanisms in the English scientific agrotechnical discourse. Synergetic paradigm suggests that the language of the researched discourse is a dynamic, open and hierarchically-built system that responds to changes of the environment and the requirements and limitations of attractor and repeller. The paper proves that self-organization mechanisms act at the one horizontal level, but all mechanisms of the vertical hierarchy are involved in self-organization of the system. It is also defined the main and specific order parameters. The main order parameter was identified as professional and scientific competence; it subordinates specific order parameters. The main order parameter influences on self-organizing; it arranges chaotic conditions, supports the information balance. Professional and scientific competence also influences the quality of the English scientific agrotechnical discourse. Termhood, rational information value of linguistic means, intersubjectivity, empiricalness were sorted out as specific order parameters. They tend to save integrity of the linguistic system, provide interconnection of all elements and parts of the discourse. Order parameters are considered to effect the reaction of the self-organizing system on outer actions and change of its parameters, structures and functions. These processes are exemplified on the texts of the English scientific agrotechnical discourse.

Key words: scientific agrotechnical discourse, self-organization, system, order parameter.

Англомовний науковий агротехнічний дискурс як складова наукового дискурсу виконує дві основні функції: накопичення знань та їх передачу. Реалізація цих функцій потребує «відповідної будови дискурсу, в якій спостерігаються елементи самоорганізації» [Пихтовникова 2012, с. 24]. **Мета дослідження** – з'ясування механізмів самоорганізації системи та визначення параметру порядку англомовного наукового агротехнічного дискурсу.

Мета передбачає виконання таких завдань:

1. Ідентифікація механізмів самоорганізації англомовного наукового агротехнічного дискурсу.
2. Визначення головного та спеціальних параметрів порядку у процесі самоорганізації англомовного наукового агротехнічного дискурсу.

3. Здійснення аналізу параметрів порядку на матеріалі англomовного наукового агротехнічного дискурсу.

Предмет дослідження – механізми самоорганізації та параметри порядку англomовного наукового агротехнічного дискурсу. **Об'єкт дослідження** – англomовний науковий агротехнічний дискурс ХХ та ХХІ сторіч.

Самоорганізація – це виникнення нового цілого, що утворене складною, але узгодженою поведінкою складових елементів первісної середи [Домброван 2014, с. 101]. Система може вважатися самоорганізованою, якщо вона набуває просторову, часову та функціональну структуру без будь-якого зовнішнього втручання [Haken 2000, с. 11]. У сучасній лінгвістиці існує чимало визначень системи мови, у наслідок чого нелегко з'ясувати сутність підходів. Більшість визначень зводиться до того, що мова є семіотичною функціональною системою, що слугує для обміну інформацією та її зберігання в людському суспільстві й людській свідомості, що мова є системою систем, усередині якої розрізняють фонетичну, морфологічну, лексичну, синтаксичну та інші підсистеми [Арнольд 1991, с. 19].

Синергетична парадигма дозволяє стверджувати, що мова англomовного наукового агротехнічного дискурсу є динамічною, відкритою та ієрархічно-побудованою системою, яка реагує на зміни навколишнього середовища та на вимоги атрактора й обмеження репелера [Пільгуй 2014, с. 174]. Досліджуючи синергетичні особливості англomовного наукового агротехнічного дискурсу, доречно зазначити, що самоорганізований процес дискурсу і його синергетичний механізм є єдиним цілим. Вони являють собою два складних самовпливових аспекти механізму (рухомої сили) і поведінки (синергетичного феномену) [Белокопытов 2013, с. 38].

Механізми самоорганізації англomовного наукового агротехнічного дискурсу функціонують на горизонтальному рівні, але у самоорганізації системи задіяні всі механізми вертикальної ієрархії. Механізми самоорганізації під впливом когнітивних процесів учасників дискурсу упорядковують лінгвістичні засоби, які проявляються на певному рівні системи мови (фонетичний – темп, ритм; морфологічний – словотвір спеціальної лексики; лексичний – спеціальна лексика; синтаксичний – синтаксичні конструкції, логічна експресивність, приклади; композиційний – структура тексту → текст, дискурс – інтенції адресанта). У процесі взаємодії учасників англomовного наукового агротехнічного дискурсу механізми самоорганізації налагоджуються на кодування та розкодування хаотичних повідомлень і підтримують інформаційний баланс. Зазначимо, що кожний рівень самоорганізованої мовної системи формує певну структуру паттернів. Синергетичні механізми смислової самоорганізації та прагмасемантичні компоненти упорядковують хаотичність в системі, залучаючи нові компоненти смислу із зовнішнього середовища.

Цей процес відбувається за посередництвом так званого «параметра порядку». Згідно із синергетичними уявленнями, параметр порядку підкорює собі інші параметри системи і приводить їх діапазон змін відповідно до вимог атракторів і репелерів [Піхтовнікова 1999; Піхтовнікова 2012, с. 18; Хакен 1980, с. 267; Pichtownikova 2008]. До загальних параметрів порядку належать логіко-семантичні відношення, що спрямовані на збереження цілісності системи, формування мовно-змістової системи в концептуальну систему комунікантів та забезпечення взаємодії елементів і частин дискурсу. Спеціальними параметрами порядку є прагмасемантичні відношення, завданням яких є формування цілісності та системної взаємодії різних компонентів у рамках певної підсистеми дискурсу; інтенціональне функціонування в конкретному контексті [Храмченко 2013, с. 117].

Головним параметром порядку в англomовному науковому агротехнічному дискурсі вважаємо професійно-наукову компетентність, яка підкорює собі загальні й спеціальні параметри порядку. Саме від професійно-наукової компетентності автора залежать якість і частота вживання спеціальної лексики, частота й доречність засобів логічної експресивності, інтертекстуальності та концептуальних наукових метафор. Професійно-наукова компетентність залежно від інтенцій адресанта спрямовує текст у необхідне русло, формує

концептуальну систему адресата. Професійно-наукова компетентність комунікантів впливає на якість англомовного наукового агротехнічного дискурсу. До спеціальних параметрів порядку відносимо: термінологічність, раціональну інформативність мовних засобів, емпіричність та інтерсуб'єктивність. Термінологічність і раціональна інформативність проявляється у ретельно відібраних мовних засобах, які придатні для реалізації інтенцій автора донести прикладні знання до читача.

Емпіричність – обґрунтованість тверджень емпіричними фактами [Кротков 2014]. Емпіричність як параметр порядку скеровує інтенції автора англомовного наукового агротехнічного дискурсу для передачі практичного досвіду та доказів, оскільки знання, що передає досліджений дискурс, є прикладним. Адресат одержує первинну інформацію у вигляді сукупності емпіричних тверджень, яка стає основою попередньої систематизації. Інтенції автора завжди націлені на практичне застосування поданої інформації. Зауважимо, що важливою складовою англомовного наукового агротехнічного дискурсу є експеримент – апробація знання досліджених явищ в контрольованих або штучно створених і природних умовах. Інтерсуб'єктивність забезпечує мову англомовного наукового дискурсу такими виразними та аргументативними засобами, які створюють умови для адекватної рецепції основного його змісту іншими спеціалістами [Кротков 2014]. Інтерсуб'єктивність як параметр порядку забезпечує доступність смислу тверджень суб'єктам різних галузей знань, а також використання логічних мовних засобів, прийнятних для реципієнта. В англомовному науковому агротехнічному дискурсі використовуються певні загальноприйняті зразки наукової діяльності (позначення, формули, терміни, поняття тощо). Інтерсуб'єктивність надає їм ясність та відтворюваність під час реалізації дискурсу.

Зазначимо, що процес самоорганізації дискурсу включає два важливих аспекти – кооперацію функціонально-сміслових компонентів і взаємодію форм їх мовного вираження, роль стабілізаторів виконують параметри порядку, що являють собою функціональні зв'язки дискурсу [Храмченко 2013, с. 117]. Справедливо зауважено, що самоорганізовані системи, до яких належить природна мова, здатні адекватно реагувати на зовнішні дії, змінюючи свої параметри, структуру і функції, тобто проявляти властивість адаптації до середовища існування. В той же час самоорганізована система у відповідь на зовнішні подразники здатна активно впливати на своє оточення [Домброван 2014, с. 102].

Вважаємо, що саме параметри порядку впливають на реакцію самоорганізованої системи на зовнішні дії та зміну її параметрів, структури і функцій. Так, в англомовному науковому агротехнічному дискурсі професійно-наукова компетентність відповідає за структуру і функції мовленнєвого жанру, залежно від професійно-наукової компетенції відбувається адаптація дискурсу до його середовища функціонування: рівень і частота уживання спеціальної лексики, складність граматичних і синтаксичних конструкцій, доречність засобів логічної експресивності тощо.

Адаптація мови і мовлення відбувається відповідно до професійного рівня учасників та місця реалізації дослідженого дискурсу. Так, мова науково-популярної статті чи бесіди на фахову тему сприймається учасниками значно легше, ніж мова патенту або науково-дослідної праці. І, навпаки мовленнєве середовище фахової наукової конференції впливає на мовний інструментарій її учасників. Тобто, відбувається взаємоадаптація самоорганізованої системи та її мовленнєвого середовища існування за посередництвом параметру порядку. Порівняємо уривки англомовного наукового агротехнічного дискурсу:

(1) One drawback associated with redirecting a single input to a plurality of outputs is the pressure drop between the single input and plurality of outputs. An additional drawback is the exaggerated pressure loss associated with outputs located further from the single input. While the outputs nearest the input receive full pressure, as the outlets move further and further away from the input, the pressure drops, thereby providing disparate flow rates for each applicator (Puck, Fluid delivery system, 2010).

Наведений фрагмент патенту призначений для вузькоспеціалізованої аудиторії. Широка насиченість спеціальної лексики, складна синтаксична будова речень, використання складних граматичних конструкцій, ухилення від вживання засобів логічної експресивності зумовлюються суворими нормами до стилю і мовлення патентної документації.

(2) *The leaves add a variety of nutrients, such as nitrogen, phosphorus, potassium, magnesium and calcium. If Muth applies six inches of leaves, the maximum allowed under state nutrient management regulations, it equals 20 tons of dry matter per acre. That influx of organic matter really helps the soil, but at first, the leaves also tie up nitrogen. He doesn't mind if his hay is a little nitrogen-starved its first year – it's not his main cash crop – but he really sees benefits in the second year of hay production (The New American Farmer, 2005, p. 90).*

Фрагмент науково-популярної статті, розрахованої на широке коло читачів, характерний уживанням спеціальної лексики, простих синтаксичних конструкцій, прямої мови (у прикладі не проілюстровано), засобів логічної експресивності. Отже, **висновок** про взаємоадаптацію самоорганізованої системи та її мовленнєвого середовища існування релевантний і для англомовного наукового агротехнічного дискурсу. В наведених фрагментах тексту спеціальні параметри порядку – термінологічність, раціональна інформативність мовних засобів, емпіричність та інтерсуб'єктивність – підкорюються головному параметру порядку; він погоджує цілі та інтенції дискурсу, обирає мовні засоби, конструкції, стилістичні прийоми, приклади тощо. До **перспективних** напрямів о дослідження англомовного наукового агротехнічного дискурсу відносимо: застосування синергетичних положень при аналізі англомовного наукового агротехнічного дискурсу; дослідження концептосфери англомовного наукового агротехнічного дискурсу.

Література

- Арнольд И. В. Основы научных исследований в лингвистике : учеб. пособ. / И. В. Арнольд. – М. : Высш. шк., 1991. – 140 с.
- Белокопытов Ю. Н. Невербальное общение как параметр порядка в самоорганизующейся команде менеджеров / Ю. Н. Белокопытов // Мир науки, культуры, образования. – Горно-Алтайск : РМНКО, 2013. – № 1 (38). – С. 38–43.
- Домброван Т. И. Синергетическая модель развития английского языка: [монография] / Т. И. Домброван. – Одесса : КП ОГТ, 2014. – 400 с.
- Кротков Е. Научный дискурс: философско-методологический анализ [Электронный ресурс] / Е. Кротков // Журнальный клуб Интелрос «Credo New» – 2014. – №3. – Режим доступа : http://www.intelros.ru/readroom/credo_new/k3-2014/25369-nauchnyy-diskurs-filosofsko-metodologicheskiiy-analiz.html.
- Пихтовникова Л. С. Лингвосинергетика: основы и очерк направлений : [монография] / Л. С. Пихтовникова. – Х. : ХНУ им. В. Н. Каразина, 2012. – 180 с.
- Пільгуй Н. М. Англомовний науковий агротехнічний дискурс: лінгвостилістичний та прагматичний аспекти : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Н. М. Пільгуй; Запорізький. нац. ун-т. – Запоріжжя, 2014. – 238 с.
- Пихтовникова Л. С. Синергія стилю байки : німецька віршована байка 13–20 ст. : [монография] / Л. С. Пихтовникова. – Х. : Бізнес Ін форм. – 1999. – 220 с.
- Хакен Г. Синергетика / Г. Хакен / [под ред. Ю. Л. Климонтовича и С. М. Осовцева]. – М. : Мир, 1980. – 404 с.
- Храмченко Д. С. Модификация параметров порядка прагма-семантической системы как тенденция в развитии современной англоязычной бизнес-коммуникации [Электронный ресурс] / Д. С. Храмченко // Гуманитарный вектор. Серия: Филология, Востоковедение. – М., 2013. – № 4 (36). – С. 116–120. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/modifikatsiya-parametrov-poryadka-pragma-semanticheskoy-sistemykak-tendentsiya-v-razvitiy-sovremennoy-angloyazychnoy-biznes>.
- Haken H. Information and Self-organization : A Macroscopic Approach to Complex Systems / Hermann Haken. – 2nd enlarged ed. – (Springer Series in Synergetics) – Berlin : Spriger-Verlag, 2000. – 226 p.
- Pichtownikowa L. Synergie des Fabelstils: Die deutsche Versfabel vom 13.–21. Jahrhundert / L. Pichtownikowa. – Aachen : Shaker Verlag, 2008. – 322 S.

УДК: 811.111: 001.891

ПОЛГОРОДНИК Д. В.

(Запорізький національний університет)

МЕТОДИКА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТІВ ТА ЇЇ ПЕРЕВАГИ

Статтю присвячено методологічним засадам дослідження концептів. Охарактеризовано особливості лінгвокогнітивного та лінгвокультурологічного підходів до аналізу концептів, представлено огляд методик їх дослідження. Приділено увагу